

2. Прокопа І. Депресивність аграрних територій: український вимір / І. Прокопа, Л. Шепотко // Економіка України. – 2003. – № 7. – С. 59-66.

3. Барановський М. Депресивність сільських територій України: методи оцінки, регіональні відмінності та шляхи їх подолання / М. Барановський // Економіка України. – 2010. – № 11. – С. 57-69.

4. Competitiveness in low-income and low-growth regions. Commission staff working document [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/lagging_regions%20report_en.pdf.

5. The EU's main investment policy [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/what/investment-policy/.

6. Investing in regions and cities: EU Cohesion Policy 2014-2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/presentations/2016/investing-in-regions-and-cities-eu-cohesion-policy-2014-2020.

7. Regional policy of the European Union [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://en.wikipedia.org/wiki/Regional_policy_of_the_European_Union.

8. Priorities for 2014-2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/how/priorities.

References

1. Prokopa, I., Popova, O. (2007). Depresywni silski terytorii: metodychni zasady vyznachennia [Depressive rural

areas: methodological principles of definition]. *Ekonomika Ukrainy – Ukrainian Economy*, 8, 61-70. [in Ukrainian].

2. Prokopa, I., Shepotko, L. (2003). Depresywnist ah-rarnykh terytorii: ukraïnskyi vymir [Depressiveness of agrarian territories: Ukrainian dimension]. *Ekonomika Ukrainy – Ukrainian Economy*, 7, 59-66. [in Ukrainian].

3. Baranovskyi, M. (2010). Depresywnist silskykh terytorii Ukrainy: metody otsinky, rehionalni vidminnosti ta shliakhy yikh podolannia [Depressiveness of Ukrainian rural areas: assessment methods, regional differences and ways to overcome them]. *Ekonomika Ukrainy – Ukrainian Economy*, 11, 57-69. [in Ukrainian].

4. Competitiveness in low-income and low-growth regions. Commission staff working document. Retrieved from http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/lagging_regions%20report_en.pdf.

5. The EU's main investment policy. Retrieved from http://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/what/investment-policy/.

6. Investing in regions and cities: EU Cohesion Policy 2014-2020 Retrieved from http://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/presentations/2016/investing-in-regions-and-cities-eu-cohesion-policy-2014-2020.

7. Regional policy of the European Union/ Retrieved from https://en.wikipedia.org/wiki/Regional_policy_of_the_European_Union.

8. Priorities for 2014-2020. Retrieved from http://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/how/priorities.

УДК 332.122(23)

І. А. Колодійчук

кандидат економічних наук,

старший науковий співробітник

відділу регіональної екологічної політики та природокористування

ДУ «Інститут регіональних досліджень

імені М. І. Долишнього НАН України», м. Львів

МЕХАНІЗМИ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ГІРСЬКИХ ТА ПРОБЛЕМНИХ ТЕРИТОРІЙ (ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД)

Акцентовано увагу на механізмах стимулювання розвитку гірських та проблемних територій, які широко використовуються у практиці європейських країн. Вказується на значний досвід цих країн у проведенні ефективної гірської політики. Виокремлено ряд принципів, на яких ґрунтується політика надання стимулів для економічної діяльності у гірській місцевості. Наголошується на визначальній ролі фінансових аспектів у розвитку гірських територій, особливе значення серед яких має зовнішнє фінансування. Суттєве значення і роль у розвитку гірської місцевості відводиться державній підтримці. Уможливорює реалізацію політики модернізації економіки та вирішення важливих проблем соціально-економічного розвитку гірських територій, як засвідчує європейський досвід, публічно-приватне партнерство. На цій основі успішно вирішуються як соціально-економічні проблеми у їх межах, так численні природоохоронні питання.

Ключові слова: гірські регіони, механізми стимулювання, європейський простір, податкові стимули, публічно-приватне партнерство.

Kolodiychuk I. MECHANISMS TO STIMULATE THE DEVELOPMENT OF MOUNTAIN AND PROBLEM AREAS (FOREIGN EXPERIENCE)

The attention is focused on the mechanisms of stimulating the development of mountain and problem areas, which are widely used in the practice of the European countries. It is specified the considerable experience of these countries

in conducting an effective mountain policy. It was singled out a number of principles on which the policy of providing the incentives for economic activity in the mountains is based. It is noted the decisive role of the financial aspects of the mountain areas development, the external financing among which is particularly important. Considerable importance and role in the development of mountain areas is given to the state support. Public-private partnership, as the European experience demonstrates, enables the implementation of an economic modernization policy and solving some important problems of socio-economic development in mountain areas. On this basis, social and economic problems within them and many environmental issues are successfully solved.

Keywords: mountain regions, incentive mechanisms, the European space, tax incentives, public-private partnership.

В сучасних умовах, коли проводиться реформування АТУ країни, має місце тенденція до змін в організаційній системі управління. Відштовхуючись від того, що суб'єкт управління повинен якомога більше відповідати об'єкту, вважаємо, що вдосконалення системи управління гірських територій має максимально враховувати їх особливі умови. Зрозуміло, що в процесі децентралізації влади загострюватиметься дискусія щодо повноважень у реалізації гірської політики України. Сьогодні з впевненістю можна стверджувати одне, це мають бути свого роду позитивні стейкхолдери. Повноваження щодо розроблення і реалізації стратегій їх розвитку на середньо- і довгострокову перспективу повинні покладатись передусім на регіональний рівень влади. Галузі теж зобов'язані переглянути свої секторальні перспективи щодо розвитку у цій місцевості. Відповідальними та активними повинні бути громади і громадське суспільство. Розробка стратегії розвитку гірських територій змусить скоригувати перспективи на майбутнє на різних щаблях влади, в секторах виробництва, внести зміни й додати окремі положення до законодавства. При цьому держава має зайняти відповідальну позицію щодо фінансування інвестиційних вкладень у розбудову гірських районів (формування транспортних, комунікаційних, інформаційних мереж тощо). Такими є реальні дії та кроки, якими пройшли та проходять країни ЄС, реалізуючи гірську політику. Сучасна гірська політика – це політика, що визначає та орієнтується на можливості для майбутнього, мобілізуючи й стимулюючи недостатньо (чи неефективно) використаний потенціал.

В Україні існуюча система стимулювання розвитку гірських та проблемних територій має вузький набір засобів заохочення і не створює дієвих стимулів для забезпечення ефективного управління їх розвитком. Законодавством передбачено: надання державної підтримки, у тому числі фінансової, малим підприємствам, сприяння формуванню бізнес-центрів, бізнес-інкубаторів, інноваційних та консалтингових центрів, венчурних фондів тощо; спрямування міжнародної технічної допомоги на розв'язання актуальних соціально-економічних та екологічних проблем; сприяння зайнятості населення, забезпечення фінансування програм перекваліфікації та професійного розвитку трудових ресурсів, стимулювання трудової міграції, удосконалення соціальної сфери, зокрема житлового будівництва, охорони здоров'я та охорони довкілля [1]. Стимулювання розвитку регіонів та їх частин може здійснюватись шляхом запровадження особливих механізмів бюджетної, податкової, грошово-кредитної, інноваційної та інвестиційної політики щодо них, створення максимально сприятливих економічних, правових та інституційних умов у їх межах з метою прискорити формування та ефективне функціонування нових

суб'єктів господарювання, що визначає Концепція державної регіональної політики [2]. Як засвідчує практика, вказані законодавчі ініціативи були мало задіяні до регулювання соціально-економічного розвитку гірських районів. Головна проблема криється у невизначеності мети їх розвитку. На наш погляд, в першу чергу слід зосередитись на розробці комплексної стратегії сталого розвитку гірських територій на довгострокову перспективу, яка б повноцінно враховувала наявний потенціал, потреби і можливості гірських районів.

Зазначене ставить перед науковцями і посадовцями завдання ознайомлення та критичного аналізу практики зарубіжних країн у цьому питанні. Україна як учасниця Карпатської конвенції має за обов'язок чітко окреслити державну політику щодо гірських територій, основи якої значною мірою напрацьовані вітчизняними вченими і практиками [3; 4; 5].

Метою статті є узагальнення наукових напрацювань щодо можливостей і напрямів розвитку гірських регіонів, які демонструє зарубіжний досвід, аналітичний огляд прийнятних для використання в умовах України механізмів та інструментів стимулюючого характеру.

У європейському просторі гірські території, які підлягають охороні відповідно до міжнародних документів, є необхідним елементом в реалізації політики сталого просторового (територіального) розвитку. *Гірські території* (регіони) тут визначені як самостійна частина загальноєвропейської програми просторового розвитку, що включає заходи економічного і соціального розвитку, охорону та використання природних ресурсів і враховує місцеві традиції та культурні особливості [6]. Складні природні умови сприймаються не лише як перешкоди, а й можливості для їх розвитку. Територія, в свою чергу, визначена як складна система, що складається не лише з міських, сільськогосподарських чи інших просторів, а й з природи та оточуючого світу. Це є основою людської життєдіяльності, фундаментом для сталого розвитку [7; с. 78].

Просторовий менеджмент значну увагу приділяє розвитку гірських районів, зважаючи на їх важливість для екологічного, економічного, соціального, культурного та сільськогосподарського секторів, а також враховуючи притаманні їм специфічні проблеми. Як інструмент інтеграції, з одного боку, регіональних, національних, європейських інтересів, з іншого – різноманітних секторальних інтересів, ефективно використовується територіальне (просторове) планування. Політика надання стимулів для економічної діяльності в гірських регіонах ЄС ґрунтується на таких принципах:

- цільовий характер надання – вивільнені фінансові ресурси спрямовуються виключно на визначені цілі;
- релевантність пріоритетним цілям політики просторового розвитку цих територій;

– орієнтація на розвиток – спрямованість на технологічну і технічну модернізацію, збільшення доданої вартості продукції тощо;

– співфінансування – стимули покривають лише частину інвестиційних витрат, понесених суб'єктом господарювання;

– відсутність негативних наслідків для конкуренції – доступність для всіх суб'єктів господарювання за умови виконання чітко встановлених критеріїв [8].

Характеризуючи механізми стимулювання розвитку гірських територій в країнах ЄС, слід відзначити єдину спільну рису: *всі вони зорієнтовані на створення сприятливих умов для розвитку в цих регіонах.*

Незважаючи на те, що у європросторі існують жорсткі обмеження щодо можливостей надання прямої державної підтримки в рамках політики сприяння конкуренції на спільному ринку ЄС, гірські території користуються (чи користувались на попередніх етапах) значною державною підтримкою, якою можуть бути охоплені як гірські, так і прилеглі до них регіони. Гірські регіони відповідно до статті 87 Договору ЄС можуть розраховувати на такі форми допомоги:

- соціальна допомога, яку надають індивідуально;
- допомога для подолання наслідків природних лих чи надзвичайних випадків;
- допомога, яка має на меті:
- просувати економічний розвиток нерозвинених територій (які однозначно відстають відповідно до критеріїв Союзу);
- сприяти розвитку певних видів діяльності чи територій;
- просувати культуру та збереження спадщини.

Така допомога надається у вигляді державних грантів; державних гарантій та утримання, забезпечення державними товарами та послугами на преференційній основі; зменшення відсоткових та податкових ставок.

Режим спеціальної регіональної підтримки передбачає як загальну підтримку їх економіки, так і цільову підтримку окремих суб'єктів господарювання. Серед інструментів державної підтримки найбільш поширеними є пряме державне регулювання (пряме бюджетне фінансування проектів соціально-економічного розвитку гірських територій; надання цільової бюджетної допомоги, грантів тощо) та опосередковане – через надання пільгових кредитів; дотацій на певні суми інвестицій; податкових канікул; пільгове оподаткування; субсидій у зв'язку зі створенням робочих місць та ін.

Більшість податкових стимулів спрямовані на реалізацію конкретних завдань: структурну модернізацію економіки, впровадження новітніх технологій; стимулювання впровадження енергоефективних заходів; підтримку базових галузей економіки, які відіграють важливу роль в гірських умовах і сприяють підвищенню рівня конкурентоспроможності гірських територій (сільське господарство, рекреація, а саме: виробництво органічної сільськогосподарської продукції, розвиток агротуризму, продукування послуг з підтримання ландшафтного, рекреаційного, туристичного, культурно-історичного та природно-заповідного потенціалу та ін.); підтримку малого бізнесу як важливого чинника зайнятості населення; стимулювання інвестиційних процесів; надання пільг з оподаткування окремим категоріям населення; підвищення екологічності виробництва і продукції.

Стимулюючий потенціал податкового механізму підкріплений вимогою до суб'єкта господарювання щодо фіксування його зобов'язання спрямовувати вильнені кошти в чітко визначеному напрямі, а також нормами відповідальності в разі порушень.

У європейських країнах має місце практика надання податкових пільг, «податкових канікул» як звільнення (повністю або частково) від оподаткування визначеними видами податків суб'єктів господарювання в установлені терміни, скорочення податкових ставок, застосування пільг з оподаткування, використання субсидій. Суб'єкти господарювання отримують компенсацію за невідгідне географічне розташування у формі транспортних субсидій 30-40 % витрат на транспортування товарів на відстань понад 400 км і 25-35 % витрат на транспортування сировини, компонентів тощо (Швеція) [9].

При вирішенні гострих соціально-економічних та екологічних проблем використовується механізм трансфертів. Ресурси для цього акумулюються і розподіляються через спеціально створені фонди, комітети, Європейський інвестиційний банк.

Зовнішнє фінансування теж має важливе значення. Проекти, пов'язані з політикою просторового розвитку, зокрема й гірських територій, отримують підтримку міжнародних фінансових організацій. Єврокомісією розроблено чіткий регламент щодо підготовки проектів та їх реалізації, що стимулює створення відповідних стратегій у державах-членах (в іншому разі їм буде відмовлено у фінансуванні). При цьому не існує єдиного вірного сценарію розробки й узгодження стратегії регіонального розвитку – кожна держава має свій підхід і власні інструменти, які, звичайно, спираються на спільні європейські принципи.

На сучасному етапі замість грантів території часто отримують підтримку у формі комбінації таких інструментів як гранти та позички від Європейського інвестиційного фонду, ЄБРР, Банку Європейської Ради та інших фінансових установ. До цих інструментів відносяться програми JEREMIE (підтримка бізнесу), JESSICA (підтримка міст), JASMINE (підтримка мікрокредитування), JASPERS (регіональні проекти) [10].

Зовнішнє фінансування має особливу й визначальну роль у фінансовому забезпеченні розвитку гірських територій країн Вишеградської четвірки й Румунії і реалізується шляхом випуску спеціальних облігацій; поглиблення співпраці територіального самоврядування і бізнесу; більш широкого використання механізмів та інструментів аудиту національного та місцевого самоврядування, зосереджуючись у першу чергу на аналізі шляхів підвищення функціональності та ефективності діяльності; впровадження організаційно-інституційних змін у секторі публічних фінансів; активізації участі органів територіального самоврядування в урядових та міжнародних програмах (Польща, Чехія, Словаччина, Румунія).

В Європі поступово відходять від прямого субсидування і дотації проблемних територій та бізнесу, надаючи перевагу інвестиціям у створення інфраструктури, покращення знань і навичок робочої сили та стимулювання зростання інноваційності суспільного виробництва з метою підвищення конкурентоспроможності

регіону та, відповідно, добробуту його місцевого населення.

Як засвідчує досвід європейських країн, розвиток гірських регіонів є процесом, що потребує дієвих інститутів, тісної співпраці між регіонами, бізнес-організаціями, соціальними групами на кожному рівні. На сучасному етапі ключовим механізмом реалізації політики модернізації економіки та вирішення важливих проблем соціально-економічного розвитку гірських територій є публічно-приватне партнерство (ППП), сутністю якого є встановлення довгострокових стратегічних відносин у реалізації суспільно значимих та пріоритетних проектів між приватним сектором та публічною владою. Економічні вигоди від застосування такого механізму стимулювання розвитку досягається шляхом узгодження публічних, приватних та громадських інтересів.

У європейських країнах PPP сприймається як оптимальний механізм залучення органами влади фінансових ресурсів та управлінських навичок бізнесу для надання громадських послуг населенню та розвитку інфраструктури без втрати власності та контролю за цими процесами. За визначенням Європейської комісії, публічно-приватне партнерство – це передання приватному сектору частини повноважень, відповідальності та ризиків щодо реалізації інвестиційних проектів, які традиційно впроваджувалися чи фінансувалися публічним сектором, і є своєрідною альтернативою приватизації об'єктів державної та комунальної власності, оскільки об'єднує переваги публічного та приватного секторів, а саме:

- соціальну відповідальність, громадську підзвітність та пріоритетність екологічних стандартів у діяльності, що є характерним для державних і комунальних установ;

- фінансові ресурси, технології, управлінську ефективність приватного сектору [11].

Ця форма співробітництва між публічними та приватними організаціями засновані на таких принципах: врахування специфіки (врахування особливих потреб певного регіону (території, громади), сфери соціально-економічного життя); підзвітність (відповідальність партнерів перед громадськістю, що визначається у договорі); прозорість (надання органами влади повної інформації інвесторам, усім зацікавленим сторонам); змагальність (створення рівних умов щодо залучення до партнерства для всіх потенційних приватних партнерів); рівність (забезпечення доступу до послуг для соціально вразливих прошарок населення); соціальне (створення умов для залучення до процесу планування та реалізації партнерства різних суспільних груп).

У розвинутих країнах в практику входять такі інструменти партнерства:

- *новий публічний менеджмент*, в основу якого покладена ідея впровадження в діяльність державних органів ринкових механізмів та елементів бізнес-стилю управління;

- *мережеве управління у публічній владі*, яке передбачає зацікавленість учасників у спільних діях;

- *бенчмаркінг*, застосування якого сприяє вирішенню головної проблеми сучасного публічного управління, яка полягає у неефективній роботі державних установ через відсутність конкуренції в їх діяльності.

Для підтримки локальних ініціатив з метою залучення додаткових ресурсів для спільного вирішення проблем успішно використовується фандрайзинг (спеціальна методика пошуку джерел фінансування). Зазвичай пошук фінансування зводиться до таких джерел: благодійні фонди, міжнародні донорські фонди, міжнародні донорські організації, підприємницькі структури, органи виконавчої влади і місцевого самоврядування, фізичні особи та інші неприбуткові організації. Самі ж ресурси можуть бути не лише фінансовими, а й матеріальними.

Як засвідчує європейський досвід, механізм PPP може бути дієвим та інноваційним засобом надання послуг щодо розбудови інфраструктури, вивезення твердих побутових відходів, утримання доріг, збору комунальних платежів від населення тощо. Публічно-приватне партнерство використовується у сферах освіти, охорони здоров'я, спорту; при реалізації проектів з будівництва та обслуговування інфраструктурних об'єктів у формі концесій на будівництво доріг, дорожніх концесій та концесій на водопостачання.

Найбільш поширеним є PPP у розвинутих європейських країнах. В інших країнах ЄС має місце активне ініціювання проектів публічно-приватного партнерства. Традиційно значне розповсюдження механізми PPP отримали при реалізації проектів з будівництва/обслуговування доріг та систем водопостачання/водовідведення.

Важлива роль у реалізації стратегій розвитку гірських територій та програм належить контрактам («держава-регіон»). Так, у Польщі впроваджено у практику укладення воєводських контрактів, сторонами яких виступають Рада міністрів і воєводське самоврядування. Щорічно на основі державної стратегії регіонального розвитку розробляється проект програми підтримки регіонального розвитку, яка визначає напрями, порядок й умови підтримки державою воєводських програм, критерії відбору завдань, обсяги фінансування та участь в їх реалізації бюджетів гмін, повітів і воєводств тощо. У контракті вказуються уповноважені органи, загальний обсяг видатків на виконання програмних завдань, можливості, спосіб та джерела їх фінансування, порядок та терміни фінансових розрахунків, порядок і вид звітності, принципи й метод аудиту, в тому числі фінансового контролю та ін.

Активізації економічної діяльності в гірських районах, судячи з польського досвіду, значною мірою сприяє зростання розміру бюджетних коштів, що спрямовується на їх розвиток, активізація кредитної політики комерційних банків, спрощення податкової системи, стимулювання інвестиційних проектів, ефективне використання фондів ЄС.

Таким чином, у європейському просторі високий рівень розвитку гірських територій є реальним явищем, що спонукає до аналітичного вивчення підходів, методів, механізмів тощо у його досягненні з метою розбудови дієвої системи управління розвитком українських гірських територій. Вищезгадані інструменти довели свою практичну значимість та дієвість щодо стимулювання розвитку проблемних регіонів у низці європейських країн, а тому важливо зосередитись на їх поглибленому вивченні з метою застосування у вітчизняних умовах.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про стимулювання розвитку регіонів» від 08.09.2005 р. №2850-IV / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/annot/2850-15>
2. Указ Президента України «Про Концепцію державної регіональної політики» від 25.05.2001 р. №341. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/341/2001>
3. Концептуальні засади сталого розвитку гірського регіону / М. А. Голубець, П. С. Гнатів, М. П. Козловський [та ін.]. – Львів : Поллі, 2007. – 288 с.
4. Руденко Л. Г. Роль Українських Карпат у забезпеченні сталого (збалансованого) розвитку України / Л. Г. Руденко, С. А. Лісовський // Український географічний журнал. – 2009. – № 3. – С. 23-29.
5. Лукша О. В. Європейський досвід державної політики для гірських регіонів: стан та можливості використання в Україні / О. В. Лукша // Сталий розвиток Карпат та інших гірських регіонів Європи : [матер. міжн. наук.-практ. конф.]. – Ужгород, 2010. – С. 71-75.
6. Керівні принципи сталого просторового розвитку Європейського континенту / Рада Європи. – 2000. . – Режим доступу: <http://www.coe.int/t/dgap/localdemocracy/cemat/VersionPrincipes/Ukrainian.pdf>
7. Регіональний розвиток та просторове планування території: досвід України та інших держав-членів Ради Європи / Рада Європи. – 2012, жовтень. – Режим доступу : http://www.slg-coe.org.ua/wp-content/uploads/2012/10/Book_Reg_RozvProstPlanuvan_final.pdf
8. Світовий досвід податкового стимулювання розвитку інвестиційних процесів / Українське агентство фінансового розвитку. – 2009. – Режим доступу: http://www.ufin.com.ua/analit_mat/drn/035.htm
9. Гірські території Українських Карпат: сучасний стан та перспективи розвитку : монографія / М. М. Пітюлич. – Львів: ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України»; Ужгород : Гражда, 2015. – 320 с.
10. Досвід та перспективи впровадження державно-приватних партнерств в Україні та за кордоном / Б. Винницький, М. Лендель, Б. Онищук, П. Сегварі. – К.: К.І.С., 2008. – 146 с. – Режим доступу: http://regionet.org.ua/files/PPP_Report_CIDA_2008_ua.pdf
11. Запатріна І. В. Публічно-приватне партнерство в Україні: перспективи застосування для реалізації інфраструктурних проектів і надання публічних послуг // Економіка і прогнозування. – 2010. – №4. – С. 62-86. – Режим доступу: http://eip.org.ua/docs/EP_10_4_62_uk.pdf

References

1. Supreme Council of Ukraine (2005). *Pro stymulyuvannya rozvytku rehioniv [On stimulating regional development]*: Law of Ukraine, adopted on 2005, September 8, 2850-IV. Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/annot/2850-15> [in Ukrainian].
2. President of Ukraine (2011). *Pro Ministerstvo ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrayiny [On the Concept of the state regional policy]*. Presidential Decree on 2001, May 25, 341. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/>

<http://zakon3.rada.gov.ua/> laws/show/341/2001 [in Ukrainian].

3. Holubets, M. A., Hnativ, P. S., Kozlovskyy, M. P., & etc. (2007). *Kontseptual'ni zasady staloho rozvytku hirs'koho rehionu [Conceptual framework of the sustainable mountain region development]*. Lviv: Polly.
4. Rudenko, L. H., & Lisovskyy, S. A. (2009). *Rol' Ukrayins'kykh Karpat u zabezpechenni staloho (zbalansovanoho) rozvytku Ukrayiny [Ukrainian Carpathians role in the sustainable (balanced) development of Ukraine]*. *Ukrayins'kyy heohrafichnyy zhurnal – Ukrainian Geographical Journal*, 3, 23-29. [in Ukrainian].
5. Luksha, O. V. (2010). *Yevropeys'kyy dosvid derzhavnoyi polityky dlya hirs'kykh rehioniv: stan ta mozhlyvosti vykorystannya v Ukrayini [European experience of public policy for mountain regions: the state and the possibility of use in Ukraine]*. In *Stalyy rozvytok Karpat ta inshykh hirs'kykh rehioniv Yevropy [Sustainable Development of the Carpathians and other European mountain regions]*. Proceedings of the International Conference, 2010. Uzhgorod, pp. 71-75. [in Ukrainian].
6. Council of Europe (2000). *Kerivni pryntsypy staloho prostorovoho rozvytku Yevropeys'koho kontyentu [Guiding Principles for Sustainable Spatial Development of the European Continent]*. Retrieved from <http://www.coe.int/t/dgap/localdemocracy/cemat/VersionPrincipes/Ukrainian.pdf> [in Ukrainian].
7. Council of Europe (2012, October). *Rehional'nyy rozvytok ta prostrove planuvannya terytoriy: dosvid Ukrayiny ta inshykh derzhav-chleniv Rady Yevropy [Regional development and areas spatial planning: the experience of Ukraine and other states of the Council of Europe]*. Retrieved from http://www.slg-coe.org.ua/wp-content/uploads/2012/10/Book_Reg_RozvProstPlanuvan_final.pdf [in Ukrainian].
8. Ukrainian Financial Development Agency (2009). *Svitovyy dosvid podatkovoho stymulyuvannya rozvytku investytsiynykh protsesiv [The international experience of tax incentives for the investment processes development]*. Retrieved from http://www.ufin.com.ua/analit_mat/drn/035.htm [in Ukrainian].
9. Pityulych, M. M. (2015). *Hirs'ki terytoriyi Ukrayins'kykh Karpat: suchasnyy stan ta perspektyvy rozvytku [Ukrainian Carpathians Mountain areas: the current state and the development prospects]*. Lviv: Dolishniy Institute of Regional Research of NAS of Ukraine, Uzhgorod: Grazhda. [in Ukrainian].
10. Vynnytskyy, B., Lendyel, M., Onyshchuk, B., & Sehvari, P. (2008). *Dosvid ta perspektyvy vprovadzhennya derzhavno-pryvatnykh partnerstv v Ukrayini ta za kordonom [Experience and prospects of the public-private partnerships implementation in Ukraine and abroad]*. Retrieved from http://regionet.org.ua/files/PPP_Report_CIDA_2008_ua.pdf [in Ukrainian].
11. Zapatrina, I. V. (2010). *Publichno-pryvatne partnerstvo v Ukrayini: perspektyvy zastosuvannya dlya realizatsiyi infrastrukturykh proektiv i nadannya publichnykh posluh [Public-Private Partnership in Ukraine: the application prospects for the implementation of infrastructure projects and public services]*. *Ekonomika i prohnozuvannya – Economy and Forecasting*, 4, 62-86. Retrieved from http://eip.org.ua/docs/EP_10_4_62_uk.pdf [in Ukrainian].